

Àngels de pedra

És la darrera novel·la de Rosa Pagès. Concentra i combina de manera admirable unes quantes línies argumentals i conté molta saviesa narrativa, que fa lliscar una prosa carregada d'intencions i de simbologies. Per una banda, constitueix un homenatge al Grup Modernista de Reus, a través d'uns personatges actius en el relat —Miquel Ventura, Pere Cavallé— i uns altres d'evocats —Hortensi Güell, Antoni Isern—; i hi incorpora, com si n'hagués format part, Cebrià de Montoliu, el traductor de John Ruskin que projectava ciutats-jardí. Per aquesta part, podríem parlar de novel·la històrica, reforçada pel contrapunt que proporciona la penosa vida dels obrers, l'explotació, les vagues, les emigracions, les tragèdies personals, que propicien que la novel·la derivi cap al fulletó, sempre molt contingut, sense caure en gesticulacions barates. Està plantejada com una novel·la simbòlica, des dels títols de les parts —"Les ales esteses", "Les ales de fang"—, homenatges literaris a l'època de què tracta, i, sobretot, en la síntesi, més que d'un moment històric, de l'esperit d'un temps, o d'una part de les persones d'un temps. Sebastià —Cebrià de Montoliu— i Miquel —Ventura— representen els millors ideals d'un gran impuls vital i artístic, amb la grandesa que va comportar i la derrota en què va derivar. La utopia s'expressa no tan sols en la planificació d'uniques ciutats més humanes i habitables, organitzades sobre la base de la presència de la millor expressió de la natura en la ciutat, el jardí, sinó també en el pensament fecund que topa amb la realitat, amb la "prosa alimentícia" de les formigues i les espigues, tal com ho explicava, en aquell moment, Santiago Rusiñol, en la il·lusió del Sebastià, projectada cap al futur, en el desencany poètic del Miquel, expulsat amb viatges. La bogeria, tema de debat a l'època, en col·lisió amb la genialitat, amb la diferència artística i personal, troba l'àmbit en la construcció del sanatori Pere Mata, que el Sebastià enjardina —un centre que en la realitat va acollir, en aquell moment, genis-boigs com Joaquim Mir, de la mateixa manera que en altres països feien cap a establiments similars Friedrich Nietzsche o Vincent Van Gogh—, i la personificació en l'Eufèmia, sensible en extrem, amb crisis que la condueixen al sanatori. No hi falten ingredients més de novel·la policíaca —no tractats amb aquesta intenció—, com la falsificació d'una pintura cèlebre, i, si els protagonistes estan dibuixats amb mà mestra, alguns dels personatges secundaris adquireixen un vigor extraordinari, com aquella Brígida de Boloix que, despitada, es casa amb el germà del que havia de ser el seu marit amb la condició que no

se l'estimarà mai. La novel·la en cap moment no abusa dels registres que més adhesió fàcil li podrien proporcionar, ni quan desenvolupa el fulletó de la relació entre la treballadora i l'amo, amb avortament inclòs, sinó que l'assumpte és tractat amb una extraordinària delicadesa, que no exclou la cruesa. De l'estil característic de la Rosa Pagès en els llibres anteriors, detallista, que es recreava en descripcions i enumeracions, reconeixem la precisió lingüística, en el lèxic dels oficis, per exemple, però en aquesta novel·la la humanitat que allí es contenia supura per totes bandes. Sempre amb un gran equilibri entre la història nacional —la Solidaritat Catalana, l'emergència del Noucentisme, la planificació de la gran Barcelona—, la local —els masos reusencs de la Boca de la Mina, la casa Navàs— i la nota personal, amb caires ben poc complaents. Tot mesurat però sense dissimulacions, amb la voluntat de mostrar més el símbol i l'esperit que no pas l'evidència en un relat dens, profund i alhora de lectura àgil. Mereix una pel·lícula ben feta.

MAGÍ SUNYER

Publicat al diari *El Punt* el 21 de juny de 2010

<http://www.elpunt.cat/noticia/article/5-cultura/19-cultura/183715-angels-de-pedra.html>